

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

VIII. De cæteris proprietatibus termini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

per quam probatur, nimirum & isti sunt omnes homines: quis enim scit, an naturaliter sint possibiles alij homines diuersæ rationis, præter eos, quos eiusmodi complectitur inductio: constantia ergo reddit inductionem malam, & inutilem, propterea quod incerta. & obscura per æque talia eius, si constet, vi faciat probari, sicut paulò supra in simili dicebam; tantum abest ut ad eius bonitatem requiratur. Rursus quid opus est constantia, si addatur illa particula, & sic singuli, quam tamen præter constantiam exigunt antiqui philosophi? Dices eam comprehendere solos homines v. g. existentes, eosque omnes vbiuis terrarum & gentium. Verum, cum tot homines experimento, & sensu haud cognoscamus, sed ea obscuritate, qua rationem cõmunem, & vniuersalem; vel ex hoc titulo inductioni ea particula, & sic singuli, ita explicata nequit deservire, quinimò non potest ei non obesse. Deinde quidni comprehendat omnes homines, tum existentes, tum etiam possibiles: nullius ergo superaddita constantia de cetero necessitas erit, haud aliter atque ea neuiquam est necessaria, quando à propositione vniuersali latissime fusa, & inferiora omnia complectente fit ad eorum singula descensus. Aduersarij autem propterea constantiam exposcunt, ut inductio sit consequentia formalis & certa, cæterum nec talis debet esse inductio, nec ut sit, esse si debet, opus habet constantia: hæc ergo nullo iure obtruditur impræsentiarum.

CAPVT VIII.

De ceteris proprietatibus termini.

51 SEquuntur aliæ tres proprietates termini, ei vt recte animaduertit Aueria in instit. tract. 2. c. 9. conuenientes ratione temporis, ad quod refertur, nimirum ampliatio, status, distractio: Ampliatio est extensio termini à minori tempore ad maius, quæ tum euenit, cum terminus absoluitur ab omni particula eum ad tempus verbi limitante, vt Petrus disputat, aut Petrus disputauit, aut si maius, disputabit; in quarum propositionum singulis ampliatur subiectum, quoniam non contrahitur ad tempus copulæ, sed per omnia tempora longè latèque vagatur. Status vsuuenit, cum terminus in tempore importato per copulam sistit, vt Petrus sedens disputat, aut homo, qui est, currit: vtrobi- que enim subiectum adæquatè sumptum ad idem tempus, ad quod verbum, refertur: Distractio tum reperitur, quando subiectum & copula quam antecedit ad diuersa & opposita tempora distrahuntur, vt cæci vident, claudi ambulant, quæ propositiones euangelicæ reddunt hunc sensum; qui antea cæcutiebant, nunc vident, & qui claudicabant, ambulant.

52 Notandum imprimis est, aduersus Hurtadum citata disp. 2. sect. 7. Ampliationem ab eo immeritò definiri, eam qua termini propositionis significant res impossibiles pro tẽpore significato per verbum, vt stans sedet, vigilans dormit: etenim in his, & similibus propositionibus potius reperitur distractio, quam ampliatio, quoniam earum subiectum non ampliatur, nec extenditur ad plura tempora, sed potius contrahitur ad vnum quoddam diuersum ab importato per copulam: sensus enim prioris, est qui stabat paulo antea, sedet modò, & qui vigilat nunc, dormiet postea: quare sicut status non dicitur

ampliatio, quoniam subiectum ad vnum tempus, videlicet importatum per copulam, coarctat; ita in prædictis propositionibus, & aliis id genus, quibus subiectum & copula differuntur ad opposita tempora, neuiquam est agnoscenda ampliatio, cum subiectum ad vnum duntaxat tempus solum, videlicet præteritum, solumve futurum, aut præsens, in eis contrahatur. Non me latet Hurtadum aliter etiam explicare statum, vt nimirum sit id quod supra vocauimus ampliatiõemiat nostra status expositio, quam & Aueria, & Arriaga, alique communiter tradunt, ipsius vocis ethymologiæ magis congruit, adeoque tanquam verior est amplectenda.

Notandum deinde, quinque tempora communiter assignari per quæ terminus amplius vagatur, videlicet præsens, præteritum, futurum, possibile, & imaginarium: quocirca in hac propositione, *Christus venturus est iudicare*, ampliatio est ad tria tempora, eo quod Christus ponatur pro eo qui est, fuit, & erit; in hæc autem, *homo est animal*, vltierus ad tempus possibile, eo quod homo, non solum pro existentibus in aliqua temporis differentia, verumetiam, pro possibilibus sumatur; & in hac denique *chimera configitur ab intellectu*, ad tempus etiam imaginarium, eo quod chimera accipitur, pro aliquo existenti, aut potenti existere in triplici illa differentia temporis; cæterum non verè, sed per fictionem, & imaginationem quandam nostri intellectus; vnde particula illa *possibile*, & *imaginarium* non appellant, supra tempus secundum se, vt censent aliqui, sed supra id, quod in verà temporis differentia aliqua existit aliquando, aut existere posse fingitur.

Aliæ quoque tres proprietates termini communiter circumferuntur, quibus ille non tam refertur ad tempus, quam independentè a tempore limitatur aliunde; nimirum restrictio, alienatio, & diminutio. Restrictio est coarctatio termini à maiori ad minorem significationem propriam: namque fieri potest, & solet adiectione alicuius adiectiui, substantiui, casus obliqui, aut similis particula, vt vir sapiens, homo bellator, filius Petri. Alienatio est à propria ad impropriam significationem translatio, vt homo pictus, leo marmoreus. Diminutio fit, cum terminus non absolute, sed secundum quid sumitur, & hoc ipsum exprimitur, vt athiops albus secundum dentes.

55 Vltima proprietas termini est appellatio; ea autem sic definitur; est reflexa applicatio significationis vnius termini ad significationem alterius, vt *animal est genus*, vbi significatum hac voce, *genus*, applicatur significato per notionem animalis, quando veritatem eius propositionis, & identitatem prædicati cum subiecto reflexè expendimus: aut etiam, *Alexander magnus est orator*, vbi particula, *magnus*, appellat supra subiectum nempe Alexandrum, non supra prædicatum, quia non ad hoc, sed ad illud esse magnum referimus, & reflexè applicamus, aut certè possumus; nec enim requiritur ad appellationem reflexio actualis, sed sufficit in potentia. Quamobrem Hurtadus, & Arriaga immeritò appellationem cum propositione confundunt: tum quia propositio significationem prædicati, subiecto directè applicat; appellatio verò reflexè: tum etiam, quia ex parte solius subiecti appellatio reperitur, vt patet in adducta propositione, *Alexander magnus est orator*, vbi particula, *magnus*, supra Alexandrum appellat, non ergo semper appellatio prædicatum applicat subiecto, sicut hi auctores nituntur.

56 Qui autem terminus supra quem appellet, multis regulis explicari solet ab antiquis Summulistis: quas

ego velut inutiles, & implicatas omitto: ac duo tantum animaduerto. Primum, quoties adiectiuum se solo prædicatur de subiecto complexo, ac duos habente terminos parciales, alterum substantiuum, alterum adiectiuum, siue priori adiacentem (haud enim sermo de adiectiuo grammaticaliter tali) vt Petrus Philosophus est magnus, tum inquam prædicatum appellare supra subiectum, quoad eius substantiuum, non quoad adiectiuum, siue vt alij loquuntur, supra eius materiale, non formale: quamobrem in ea propositione nuper proposita, magnitudo appellat supra Petrum secundum se aut eius res gestas, secus verò supra eum, quatenus est philosophus, vel, quod in idem recidit, supra eius philosophiam. Quoniam autem dubium esse potest, num in præfata propositione philosophus se teneat ex parte subiecti, vel potius ex parte prædicati: vtrumlibet enim, tum in ea, tum in alia quauis id genus seruata proportionem accidere potest, & solet: idcirco vtrum præ alio accidat, ex circumstantiis loquentis serio, aut per ironiam, aliisque plurimis conici potest, necnon ex cuiusque idiomatis peculiari genio. Secundum quod animaduerto est, quoties adiectiuum non se solo prædicatur, sed in consortio substantiuum alicuius, illud non supra subiectum, sed supra complexum prædicatum, siue substantiuum, cui adheret, appellare: quapropter in hac propositione Petrus est magnus Philosophus, magnitudo non supra Petrum, sed supra philosophum appellat. Parum autem interest, an adiectiuum antecedit substantiuum, cum quo vna prædicatur, vel potius illud subsequatur, vt hæc regula sit vera: eadem enim erit appellatio, siue dicas Petrus est magnus Philosophus, siue, Petrus est

philosophus magnus; quare iure merito sibilò, & risu nunc excipi solent præsci quidam dialectici, hic nugantes more suo, & discrimen agnoscetes, tum inter proximè positas propositiones; quasi in priori magnitudo appellet supra philosophum, in posteriori verò supra Petrum: tum etiam inter has, Papam vidi; vidi Papam: cognosco venientem, venientem cognosco, & alias similes.

Atque hætenus de proprietatibus termini: quarum cognitio quam sit utilis, quam necessaria ad assecutionem veri, & eius à falso discretionem, ipso disputandi vsu cuius luculenter constabit: quocirca in eis explicandis, non piget operam huculque posuisse, præsertim cum breuissimè perstrinxerim omnes, dempta suppositione: hanc autem, cuius varietas, & præ cæteris utilitas plus temporis exegit, haud tamen prolixè, haud longius, quam moris sit authoribus aliis non paucis, iisque probatissimis. Non excuso, nec debeo veteres quoddam Summulistas, eorumque rationem exponendarum proprietatum termini. Ineptiunt enim, & nugantur sine termino: omnia apud ipsos Sophismatis, omnia difficultatibus, & salebris plena. Vbi autem ex doctrina sua regulas eruunt ad veri assecutionem, id est totius dialecticæ finem, quod necesse est iidem sunt, & vel aliud agens ipsos facile possit agnoscere: tam enim prolixi sunt, tam lubrici & implicati, vt veritati non lucem, quam promittunt, sed potius noctem tenebrasque offundere velle videantur, ac studiosis summam illius assequendæ desperationem: quapropter eorum ego cauillos, & ineptias, haud aliter ac breuia syrtesque conatus sum euitare.

LIBER QVARTVS

DE VERITATE COMPOSITA,

Siue de propositione.

TRACTATVS I.

De essentia veritatis compositæ, siue propositionis.

CAPVT I.

Quonammodo definienda sit propositio.

Non pauci cum patre Hurtado disput. 4. summul. sect. 1. eam definiunt: actum intellectus iudicatum vnius de alio. Verum hæc definitio eo mihi nomine displicet, quod definitum per ipsum definitum, & ignotum per æque ignotum manifestet: nam propositio, & iudicium synonyma sunt, sicut ensis, & gladius. Alij eam impugnant, quoniam hæc propositio

exterior, possibile est idem simul esse & non esse, est verè, ac propriè propositio; & tamen iudicium non est, cum impossibile sit, iudicium, quo idem affirmetur esse, & simul non esse. Caterum antecedens falsum est fortassis; siquidem propositionem externam impropriè tantum esse propositionem; valdè probabile est, vt infra lib. 6. constabit. Deinde ea propositio externa sit verè, ac propriè propositio; sanè eo ipso erit iudicium externum, non minori proprietate, & veritate. Ad probationem contrariam respondeo; impossibile quidem est, iudicium internum aliquid simul esse & non esse affirmans, impossibile inquam, si non diuinitus, at certè naturaliter; secus verò externum, quod internum illud impossibile suapte natura, & institutione præsentet. Quemadmodum etiam duæ propositiones contradictoriæ internæ formaliter, & explicite tales simul repugnant, secus verò externæ, vt cum quis duas propositiones contradictorias simul profert, alteram scripto, alteram voce.

Secundò etiam reiici potest ea sententia ex doctrina Caietani 2. 2. q. 45. art. 1. ad 2. quoniam, quoties